

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-02-19

Diarienummer N165-0084/24

Handläggare

Jörgen Larzon, Robin Akbas

Telefon: 031-366 43 00

E-post: jorgen.larzon@socialsydvast.goteborg.se

Svar på Remiss - Motion om att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet, H 2023 nr 254, SLK-2023-01145

Förslag till beslut

I socialnämnd Sydväst

1. Socialnämnden Sydväst tillstyrker motion av Motion av Axel Josefson (M), Nina Miskovsky (M) och Mattias Tykesson (M) om att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet med de synpunkter och förslag som framkommer i tjänsteutlåtandet
2. Socialnämnden Sydväst översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.
3. Socialnämnden Sydväst förklarar paragrafen omedelbart justerad

Sammanfattning

Socialnämnd Sydväst ska yttra sig över en motion av Axel Josefson (M), Nina Miskovsky (M) och Mattias Tykesson (M) om att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet. Stadsledningskontoret ska ha svaret senast 29 april 2024.

Motionärerna skriver att det ligger ett stort ansvar på kommuner att motverka välfärdsbrott då kommuner bland annat bedriver bred myndighetsutövning inom flertalet områden. Välfärdsbrotten berör många verksamheter och kan handla om allt från folkbokföringsbrott till felaktiga betalningar av föreningsbidrag och ekonomiskt bistånd samt infiltration och otillåten påverkan. Det finns även kriminella aktörer som utnyttjar välfärdssystemen. På sikt riskerar detta att bli systemhotande och underminera välfärden. Därmed vill motionärerna att Kommunstyrelsen får i uppdrag att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet.

Idag finns enheten Brottsförebyggande och trygghet (inom Stadsledningskontorets organisation) som redan har ett samordningsuppdrag över förvaltningsgränserna kring flera delar kopplat till att motverka välfärdsbrottslighet. Förvaltningen föreslår att socialnämnden tillstyrker motionen men att uppdragsbeskrivningen för den centrala funktionen ses över och koordineras med Brottsförebyggande och trygghets redan befintliga uppdrag.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Motionärerna har i sin motion inte framfört några tankar eller uträkning kring hur en central funktion skulle finansieras. Därför går det inte för förvaltningen att göra egen bedömning av detta.

Dock kan förvaltningen konstatera att resurser inte kan tillskjutas till denna funktion på bekostnad av befintlig verksamhet.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Välfärdsbrottsligheten påverkar vårt demokratiska system på flera sätt, till exempel genom att offentliga resurser går till personer eller verksamheter som de inte var menade för. Välfärdsbrottsligheten påverkar också medborgarnas förtroende för kommuner och regioner vilket ytterst är ett hot mot rättssäkerheten och demokratin

Ett effektivt arbete mot välfärdsbrott ökar invånarnas förtroende för demokratin och offentliga myndigheter. Dessutom kan de pengar som kriminella idag tillskansar sig genom välfärdsbrott i stället användas till välfärdsinsatser som kommer invånare till gagn.

Bedömning utifrån barnrättsperspektivet

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån detta perspektiv.

Samverkan

Information i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) den 17 april 2024.

Bilagor

1. Motion om att inrätta en central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet H 2023 nr 2054

Ärendet

Motion om att Kommunstyrelsen får i uppdrag att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet.

Remissen har bland annat skickats till socialnämnd Nordost, nämnden för funktionsstöd samt äldre samt vård- och omsorgsnämnden för yttrande.

Yttrandet ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast 29 april 2024

Beskrivning av ärendet

Motionärerna Axel Josefson (M), Nina Miskovsky (M) och Mattias Tykesson (M) beskriver i sin motion enligt nedan behovet av att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrott.

Organisationen Studieförbundet Näringsliv och Samhälle presenterade nyligen en rapport som visade att kommunernas totala kostnader var på ca 773 miljarder kronor år 2022. En estimerad uppskattning är att felaktiga utbetalningar kan uppgå till mellan 8 och 20 miljarder varje år. På kommuner ligger ett stort ansvar att motverka välfärdsbrott då kommuner bland annat bedriver bred myndighetsutövning inom flertalet områden. Välfärdsbrotten berör många verksamheter och kan handla om allt från folkbokföringsbrott till felaktiga betalningar av föreningsbidrag och ekonomiskt bistånd samt infiltration och otillåten påverkan. Det finns även kriminella aktörer som utnyttjar välfärdssystemen. På sikt riskerar detta att bli systemhotande och underminera välfärden. Välfärdsbrott är ett utbrett problem i många kommuner som leder till att allt färre skattemedel kan gå till bland annat skola, vård och omsorg.

I motionen skrivs att det idag finns ett etablerat arbete i flertalet verksamheter för att säkerställa att välfärdsbrott inte sker, bland annat inom allmännyttan för att möta problematiken med skenäktenskap och olovlig andrahandsuthyrning samt inom bland annat föreningslivet och bidrag som betalas ut på felaktiga grunder. För att stärka kompetensen och stadens arbete med välfärdsbrottslighet behöver arbetet utvecklas genom att inrätta en särskild central funktion för välfärdsbrottslighet för att möjliggöra samverka över förvaltningsgränser. Funktionen ska samordna arbetet mot välfärdsbrottslighet i förvaltningar genom kompetens samt löpande stickprovskontroller. I funktionen ska man se över möjligheten till att göra oannonserade hembesök och inspektioner, ta fram förslag på särskilda rutiner för att säkerställa att delegerade beslut i förvaltningarna inte påverkas av hot och påverkan av allmänheten och ta fram förslag på välfärdsbrott på ett tydligare sätt kan kopplas ihop med arbetet med brottsförebyggande arbetet i staden.

Arbetet med välfärdsbrott behöver ha en starkare koppling till det brottsförebyggande arbetet då förvaltningar som arbetar med exempelvis avhopparverksamhet och ungdomskriminalitet har bred kunskap i olika stadsområden. Annars riskerar infiltration och otillåten påverkan att ge kriminella grupper större makt över offentliga verksamheter. I slutändan riskerar det att urholka förtroendet för offentliga verksamheter och leda till att skattemedel försvinner från vår gemensamma välfärd.

Oannonserade hembesök

Justitieombudsmannen har varit tydlig med att utrymmet för att göra så kallade oanmälda hembesök är mycket begränsat och godtas endast i undantagsfall (om socialtjänsten

befarar att det föreligger en nödsituation) eftersom det utgör ett otvivelaktigt intrång i den enskildes integritet.

Förvaltningens bedömning

Motionärerna tar upp Organisationen Studieförbundet Näringsliv och Samhälle nyligen presenterade rapport samt att det estimerat handlar om många miljarder kronor i felaktiga utbetalningar varje år. Motionärerna tar också upp att många av kommunernas verksamheter berörs då man bedriver bred myndighetsutövning inom flertalet områden. Förvaltningen håller med motionärerna om att riskerna för felaktiga utbetalningar är stor i våra verksamheter. Risken för felaktiga utbetalningar finns både gentemot enskilda individer, företag och ideella organisationer. Förvaltningen kan också se att dessa risker kan uppstå dels genom väl planerade, organiserade genomföranden av både individer och företag. Förvaltningen kan även se felaktiga utbetalning kan ske genom okunskap eller misstag av individer, företag och ideella organisation.

För att undvika brister som uppstår genom okunskap behöver förvaltningarna själva vara aktiva i förebyggandet av dessa risker och försöka minimera dem genom stickprovskontroller, aktivt informationsarbete och snabbt omhändertagande av upptäckta brister och felaktigheter. Kan även nämnas att även INK och SPINK är viktiga delar i denna fråga. Det är viktigt att så långt det är möjligt kontrollera leverantörer innan de upphandlas.

Motionärerna beskriver att välfärdsbrott är ett utbrett problem i många kommuner som leder till att allt färre skattemedel kan gå till bland annat skola, vård och omsorg. Man tar också upp exempel där flera fällande domar belyser omfattningen av den organiserade brottsligheten, bland annat finns det exempel på bygglovshandsläggare som beviljat felaktiga bygglov som har köpts av externa personer.

Förvaltningen kan hålla med motionärerna i att välfärdsbrott är ett problem som kan leda till att skattemedel inte hamnar där de borde och att verksamheterna därmed lider skada. Förvaltningen ser stora vinster med att informationsutbytet mellan de olika nämnderna inom staden förenklas och större möjligheter ges till samverkan. Det är viktigt att undanröja krångliga rutiner för att ta del av varandras information kring en felaktig utbetalning. Dels så blir detta en hjälp för den utsatta förvaltningen och dels så kan fler felaktiga utbetalningar upptäckas om fler förvaltningar är utsatta av samma individ, företag, organisation.

Förvaltningen ser också samverkan med andra myndigheter som mycket viktig. Vi har en lagstiftning som styr oss och som ibland sätter hinder i samverkan pga sekretess. Men förvaltningen anser vi måste nyttja de möjligheter lagstiftningen ger oss att kunna sätta oss med andra myndigheter där vi ser att samma individ, företag förekommer och kunna utbyta information samt ta del av information.

Förvaltningen tolkar att motionärernas ambitioner, beskrivning är på lite olika nivåer. Förvaltningens tolkning av motionen kan delas upp i flera delar.

Förvaltningen kan se fördelar i ambitionen att en central funktion skulle kunna stärka kompetensen, samordna det övergripande arbetet, ta fram förslag på särskilda rutiner, utveckla samverkansmöjligheter mellan förvaltningar mm. Förvaltningen är också positiv

till att tydligare koppla ihop arbetet mot välfärdsbrott med det övriga brottsförebyggande arbetet i staden.

Förvaltningen ser också det lokala förvaltningsarbetet med dessa frågor som ytterst viktig att hålla på lokal nivå. Att behålla frågorna på avdelningen/verksamheten som berörs.

Som exempel kan nämnas det utvecklade arbetet med felaktiga utbetalningar inom Försörjningsstöd. Här har förvaltningarna/avdelningar avsatt resurser som specifikt arbetar med denna fråga. Resurserna har utvecklat rutiner och har förvaltningsövergripande samverkan. I arbetet med dessa frågor är den lokala kännedomen och hanteringen viktig. Man har kunskapen och kännedomen om klienten och problemtiken. Man har nära till ordinarie handläggare som kan bidra med kunskap och kännedom. Man har nära att kunna diskutera och stötta varandra. Oftast är klienten i fortsatt behov av Försörjningsstöd och då behövs samverkan. Nya ärenden kan snabbt lämnas över till rätt handläggare vid kännedom om felaktig utbetalning och utredning kan påbörjas ganska omgående. Det innebär att tiden till utredning förkortas och frågan blir inte liggande. Dock kan förvaltningen se att en särskild central funktion skulle kunna vara ett stöd att ta till vid behov. Tex är det gäller att upprätta samverkan med andra myndigheter.

För att exemplifiera hur föreningsbidraget handläggs på lokal nivå kan vi bekräfta att en lokal närvaro är ett viktigt komplement till en eventuell central funktion. Genom att föreningarna har relationer till stadens tjänstemän upplever vi att misstag kan undvikas och misstankar kan följas upp. Vi upplever att mycket av en eventuell framtida kontroll och utredning kan förebyggas i det vardagliga samtalet. Idag pågår ett utvecklingsarbete kring egenkontroll och rutiner på lokal nivå.

Vad gäller motionärernas ambitioner med oanmälda hembesök anser förvaltningen att detta inte är görligt enligt deras beskrivning. Socialtjänsten kan inte göra hembesök helt utan anledning. Vi styrs av lagstiftningen, men också av en JO domar och uttalanden. Socialsekreterarna på Avdelningen Vuxen och Försörjningsstöd planerar in hembesök i sådana fall när ett hembesök framstår som nödvändigt för att kunna bilda sig en uppfattning om vilka behov som kan föreligga. Men också för att få ett tillräckligt underlag för prövning av klientens ansökan om bistånd eller insats.

Redan befintlig organisation

Förvaltningen vill lyfta fram att avdelningen Brottsförebyggande och trygghet redan finns inom stadsledningskontoret. Förvaltningen har varit i kontakt med dem för informationsinhämtning som grund till ställningstagande för motionens ambitioner.

Arbete mot välfärdsbrott är en del av avdelningens arbete. Förvaltningen uppfattar att enheten främst har en strategisk funktion och de har bland annat stöttat enskilda förvaltningar i arbetet mot välfärdsbrott samt att de samordnar stadens arbete i ett antal myndighetsgemensamma projekt mot organiserad brottslighet där välfärdsbrott ingår.

Vad gäller styrningen av arbetet mot välfärdsbrott så finns det ett antal aktiviteter i stadens program och planer samt uppdrag från kommunfullmäktige, men förvaltningen anser att det saknas en samlad styrning som ger vägledning för vilka kontrollfunktioner som behöver finnas på plats och hur omfattande kontrollarbetet bör vara i staden.

Förvaltningen ser en möjlighet att tydliggöra det strategiska och samordnande uppdraget

för den befintliga avdelningen på stadsledningskontoret och på så sätt få en klarare riktning, bättre samordning och ytterligare stärka arbetet mot välfärdsbrott i enlighet med motionen.

Vidare anser förvaltningen att en samlad syn kring risker, rutiner och uppföljning bör förtydligas och samordnas över staden. I nuläget, när det kommer till föreningsbidraget, bemöts aktörer olika beroende på i vilket stadsområde de verkar i. Denna funktion existerar dock redan och utöver avdelningen Brottsförebyggande och trygghet har Idrotts- och föreningsförvaltningen i nuläget ett uppdrag att arbeta fram de rutiner vi efterfrågar. För att kunna utreda välfärdsbrottsligheten på lokal nivå efterfrågar förvaltningen dessutom en klarare bild och en nulägesanalys där de olika bidragsformerna separeras från varandra och tydliggörs. I ärendet ovan klumpas verksamheter ihop och det är svårt att veta hur alarmerade respektive enhet och tjänsteman bör vara och vart arbetet ska börja.

Förvaltningens bedömning/förslag:

Frågan man ställer sig gällande en särskild central funktion är om den ska vara strategisk, operativ eller både och. Det är alltid svårt att skapa centrala operativa enheter. Sådana enheter kan ha tendenser att "svälla" samt att frågorna tar längre tid att hantera om de blir allt för många samtidigt och småfrågorna hamnar sist. Förvaltningen ser att dessa risker kan uppstå i en särskild central funktion om den ska vara operativ i alla välfärdsbrott i staden. Förvaltningen bedömer att arbetet mot välfärdsbrott bör stärkas genom att den befintliga avdelningen på stadsledningskontoret får ett tydligare strategiskt och samordnande uppdrag i staden, men att det operativa arbetet fortsatt ska ligga kvar på respektive förvaltning.

Förvaltningen bedömer att man måste hitta en balans i organiseringen. Detta kan uppnås genom att.

- Man utökar uppdraget för avdelningen Brottsförebyggande och trygghet på SLK.
 - Uppdraget bör avse att omhänderta de strategiska frågorna gällande välfärdsbrott i staden.
 - Ta fram gemensamma rutiner för staden. Kan också handla om olika stickprovskontroller (egenkontroll).
 - Vara sammanhållande mellan förvaltningarna.
 - Vara sammanhållande i kontakterna med andra myndigheter.
 - Vid behov vara ett stöd till förvaltningarna i större frågor/välfärdsbrott, men även i mindre om man behöver vägledning.
- Låta förvaltningarna ta hand om frågorna/utredningarna på lokal nivå. Kunna begära stöd vid behov av ovan enhet.

Beslutet ska skickas till:

Kommunstyrelsen

Jörgen Larzon
Avdelningschef

Annika Ljungh
Förvaltningsdirektör